

ДЕ Е БЪЛГАРИСТИКАТА?

Снимка: Теодора Цанкова
Оформление: Теодора Цанкова

**БЪЛГАРИЯ И ПОЛША – ОБМЕН И КОНФРОНТАЦИЯ НА
ЦЕННОСТИ, ИДЕИ, ЕСТЕТИКИ.
ЛИТЕРАТУРА – ЕЗИК – ИСТОРИЯ
(БЯЛИСТОК – ВЕЛИКО ТЪРНОВО, 12.10.2022 Г.)
КОНФЕРЕНЦИЯ И ПУБЛИКАЦИЯ**

Лукаш Забелски

Библиотека Подляска. Отдел за филологически и библиографски изследвания (Полша)

BULGARIA AND POLAND: EXCHANGE AND CONFRONTATION OF VALUES,
IDEAS, AESTHETICS. LITERATURE – LANGUAGE – HISTORY
(BIAŁYSTOK – VELIKO TARNOVO, OCTOBER 12TH 2022).

CONFERENCE AND PUBLICATION

Lukasz Zabielski

Książnica Podlaska. Dział Badan Filologiczno-Bibliograficznych (Poland)

ORCID ID: 0000-0001-5119-4835

E-mail: lukasz.zabielski@ksiaznicapodlaska.pl

1. Провеждане и контекст на конференцията

На 12 октомври 2022 г. се проведе Втората международна интердисциплинарна научна конференция, озаглавена „България и Полша: обмен и конфронтация на ценности, идеи, естетики. Литература – език – история“¹. Тя се вписа в научния цикъл под наслов „Полско-български езикови, литературни и културни контексти“², започнал през

¹ Вж. програмата на конференцията: Program konferencji: II Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Bulgaria i Polska: wymiana i konfrontacja wartości, idei, estetyk. Literatura – język – historia*. Program, red. M. Grigorova, A. Janicka, J. Ławski, przekład na język bułgarski M. Grigorova, opr. graf. E. Frymus-Dąbrowska, Białystok–Wielkie Tyrnovo 2022.

² Вж. M. Grigorova, A. Janicka, *Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Polsko-bułgarskie konteksty językowe, literackie i kulturowe“*, Białystok – Wielkie Tyrnovo, 9 grudnia 2021 roku. *Sprawozdanie*, „Bibliotekarz Podlaski“ 2022/1, s. 387–393. Материалите от първата конференция са публикувани в тома: *Bulgaria i Polska. Paralele literackie i kulturowe. Studia*, red. M. Grigorova, J. Ławski, wstęp T. Ivanova, Białystok–Wielkie Tyrnovo 2022.

БЪЛГАРИЯ И ПОЛША...

2021 г. с първата проведена конференция³, инициран от Университета в Бялисток, и проведен в сътрудничество с Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“. Целта както на всяка от конференциите, така и на целия цикъл, е задълбоченото проучване на полско-българските литературни, езикови и културни връзки, а също така и обменът на изследователски методи и идеи.

Основна тема на второто издание бе именно обменът и конфронтацията на ценности, идеи и естетики. Интердисциплинарният характер на конференцията позволи участие на учени от различни области на литературознанието, езикознанието и историята. Ключов въпрос бе анализът на развоя на културните и естетически ценности – как са се формирали в двете страни и как са взаимодействали помежду си.

Конференцията беше организирана от Катедрата за филологически изследвания „Изток–Запад“ към Филологическия факултет на Университета в Бялисток и катедра „Славистика“ на Великотърновския университет. Събитието се проведе в хибридна форма – част от участниците заседаваха в Библиотека Подляска „Лукаш Гурниcki“ в Бялисток, а други, повечето от България, се включиха онлайн. Благодарение на това в конференцията участваха учени от различни академични средища в София, Велико Търново, Пловдив, Варшава, Познан, Лодз. Представени бяха общо 23 реферата, свързани с литературата, езика и историята на Полша и България.

Празничното откриване на конференцията започна в 8 часа полско време, а в него взеха участие проф. Ярослав Лавски от Университета в Бялисток, проф. Ценка Иванова, Декан на Филологическия факултет на Великотърновския университет, проф. Маргрета Григорова от катедра „Славистика“, координатор на конференцията от българска страна. Тя прочете и поздравително писмо от старобългаристката проф. Мария Спасова от Великотърновския университет, в което се подчертаваше значението на съвместната полско-българска научна работа.

Втората конференция от 2022 г., както и първата, подсили академичните връзки между Полша и България и откри нови научни перспективи. Тя беше чудесен повод за

³ Вж. подробната публикация за проведената конференция през 2022 г.: М. Grigorova, J. Ławski, *Międzynarodowa Konferencja Naukowa: „Bułgaria i Polska: wymiana i konfrontacje wartości, idei, estetyk. Literatura – język – historia“*, Białystok – Wielkie Tarnowo, 12 X 2022 r., „Bibliotekarz Podlaski“ 2023, nr 1, s. 387–394; dostęp online: <https://bibliotekarzpodlaski.pl/index.php/bp/article/view/793/827> (М. Григорова, Я. Лавски, *Международна научна конференция: „България и Полша: обмен и конфронтация на ценности, идеи, естетика. Литература – език – история“*, Бялисток – Велико Търново, 12 X 2022 г., „Bibliotekarz Podlaski“ 2023, № 1, с. 387–394; достъп онлайн: <https://bibliotekarzpodlaski.pl/index.php/bp/article/view/793/827>

интелектуален обмен, който представлява солидна основа за следващи интердисциплинарни изследвания на литературата, езика и историята на двете страни.

2. Програма и доклади

След тържественото откриване на конференцията в 8.30 ч. пленарната секция беше водена от проф. Ценка Иванова от ВТУ и д-р Лукаш Забелски от Библиотека Подляска. Докладите в нея се концентрираха върху полско-българските културни, литературни и лингвистични връзки.

Първия доклад изнесе проф. Антони Миронович от Университета в Бялисток, който анализира творческия път и творбите на митрополит Григорий Цамблук; д-р Евелина Джевецка от Института по славистика към ПАН разгледа темата за сблъсък и обмена в религиозната сфера между полската и българската литература; проф. Ценка Иванова постави въпроса за номинациите в езика и тяхната адаптация в двете езикови системи; проф. Агнешка Мерник от Университета „Ян Кохановски“ в Келце представи архетипа на змея в българските народни приказки; проф. Мажана Кучинска от Университета „Адам Мицкевич“ в Познан обърна внимание върху образа на поляците в романа „Медальонът“ на Галина Златарева.

След пленарната част участниците взеха участие в две тематични секции:

Секция I: „Език, култура, история“ беше ръководена от доц. д-р Виргиния Мирославска от Велико Търново и д-р Кристиян Янев от София. Бяха представени следните доклади: доц. д-р Калина Иванова говори по темата за сътрудничеството и обмена в библиотечно-информационната сфера между български и полски културно-образователни институции; доц. д-р Станка Бонова и доц. д-р Виргиния Мирославска анализираха езиковия етикет при отправянето на пожелания на двата езика; д-р Илиана Димитрова се фокусира върху социокултурната информация в учебниците по полски и български език за чужденци; д-р Димитрина Хамзе разгледа как е представена красотата на жената в полската и българската паремиялогия; магистър Венеса Начева обърна внимание върху полско-българското сътрудничество по време на Втората световна война; д-р Кристиян Янев разгледа темата за травмата от политическите трансформации в полската и българската литература след 1989 г.

Секция II: „Превод, литература, рецепция“ беше водена от доц. д-р Илиана Иванова Димитрова от Велико Търново и д-р Агнешка Тшешневска от Университета „Мария Склодовска Кюри“. Отбелязани бяха следните участия: д-р Магдалена Питлак

говори за преводите на прозата на Георги Господинов на полски; Стелиана Александрова представи преводната рецепция на поезията на Мария Павликовска-Ясножевска в България; доц. д-р Мая Ангелова-Анастасова се спря върху българските преводи на Тадеуш Конвицки и тяхното съгласуване с нормите на българския социалистически реализъм; доц. д-р Илиана Иванова Димитрова обърна внимание върху образите на детството в творчеството на Януш Корчак и българския писател Ран Босилек; д-р Павел Войчеховски представи Пейо Яворов в контекста на полските модернистични поети; д-р Александър Христов разгледа мотива „*de profundis*“ при Станислав Пшибишевски, Стоян Михайловски и Александър Вутимски.

След кратка почивка пленарните заседания продължиха в 14 часа под председателството на проф. Маргрета Григорова и проф. Маржанна Кучинска. Проф. Мариола Валчак-Миколайчакова представи доклад за новия си превод на легендата „Рамадан-беговите сараи“ от Антон Страшимиров; д-р Адриана Ковачева разгледа личността на Юзеф Сулимович като караим и българофил; д-р Михал Шедлецки представи темата за Балканите в поетичния пътепис „Точно по пладне“ (*W samo południe*) на Агата Ставска; д-р Агнешка Тшешневска се съсредоточи върху визията за селския пейзаж в българската новела от XX в.; доц. д-р Петя Цонева (в доклада си, изнесен на английски) анализира перспективите на еко-превода в „Убежище. Истории за евреите, укривани във варшавската зоологическа градина“ на Даян Акерман и „Границата“ на Капка Касабова. Заключителният доклад на проф. Маргрета Григорова показва значението на полско-българските межкултурни връзки чрез примери от живота и творчеството на проф. Ванда Смоховска-Петрова и нейната дъщеря Алина Петрова-Вашилевич.

3. Изводи и дискуссионни теми

Конференцията се осъществи като значимо научно събитие, привличайки вниманието към интердисциплинарността и сложността на полско-българското сътрудничество в областта на литературата, езика и историята. Още при първите доклади участниците установиха колко разнообразни са изследователските теми, свързани с двете страни, и възникнаха оживени дискусии.

Един от основните резултати от конференцията беше засилването на научното сътрудничество между полските и българските институции. В сравнение с първото издание на събитието броят на участниците и докладите се увеличи, а темите, свързани с

литературни преводи и сравнителни анализи, се задълбочиха. Пролича, че изследователи от България все по-често се занимават с полска литература, а полски литературоведи анализират българско творчество. Темата за преводите привлече особено внимание – обсъждаха се преводите на произведения на Тадеуш Конвицки, Мария Павликовска-Ясножевска и Януш Корчак, както и съвременната българска проза на Георги Господинов.

Лингвистичните теми – въпросите от областта на езиковата адаптация и социалингвистиката, също бяха важен елемент в обсъжданията. Докладите на проф. Ценка Иванова и други участници разгледаха как езикът предава културни ценности, особено в контекста на обучението по полски и български език.

В дискусиите на исторически теми се разгледаха общи преживявания на Полша и България, особено свързаните с политическите и социални промени след 1989 г. Докладът на д-р Кристиан Янев за травмите от тези промени предизвика оживени дебати, свързани с влиянието, което тези процеси оказват върху литературата на двете страни.

Рецепцията на полската литература в България и на българската в Полша също беше важна тема за разговори. Докладите по тази тема, особено свързаните с преводите, донесоха ценни наблюдения за взаимните влияния между литературите и културите на двата народа. Обсъждаше се как културният контекст влияе върху преводната рецепция и как преводите обогатяват литературата на двете страни. Дискусиите бяха толкова активни, че в много случаи времето, отредено за заседанията, беше удължавано. Участниците изразиха желанието си за по-нататъшно сътрудничество, за нови срещи, обмен на идеи и изследвания по разглежданите въпроси. Направи впечатление нарастващата ангажираност към изследванията на литературата, езика и историята на двете страни.

4. Публикация и бъдещи перспективи

Конференцията отбеляза успех и съдейства за укрепването на полско-българското научно сътрудничество. Един от важните резултати на конференцията стана публикуването през 2024 г. на монографичния брой на списание „Библиотекаж Подляски“ („Bibliotekarz Podlaski”)⁴, издавано от Библиотека Подляска и Филологическия факултет на Университета в Бялисток. Този брой, озаглавен „България

⁴ Вж. публикацията онлайн: *Bulgaria i Polska – rezonanse literackie i kulturowe*, „Bibliotekarz Podlaski“, 2024, nr 1 (red. M. Grigorova, J. Ławski), <https://bibliotekarzpodlaski.pl/index.php/bp/issue/view/38>.

и Полша: литературни и културни резонанси“, събра поредица от доклади, представени на конференцията. Сред авторите на статиите са Александър Христов, който анализира мотива *de profundis* в творчеството на Станислав Пшибишевски, Стоян Михайловски и Александър Вутимски; Агнешка Тшешневска-Новак, с текст за визията на селския пейзаж в българската новела от края на XIX и началото на XX в.; Павел Войчеховски, с изследователски ракурс към творчеството на българския поет Пейо Яворов в контекста на полските модернистични поети.

В публикацията са включени и текстовете на Стелиана Александрова, която анализира рецепцията на поезията на Мария Павликовска-Ясножевска в България; Илиана Иванова Димитрова, която сравнява образите на детството в творчеството на Януш Корчак и Ран Босилек; Венеса Начева, която описва впечатляващи моменти от полско-българското антифашистко сътрудничество по време на Втората световна война; Адриана Ковачева, която представя Юзеф Сулимович като караим и българофил; Мая Ангелова-Анастасова, която разглежда българските преводи на творчеството на Тадеуш Конвизки; Агнешка Мерник, която анализира превъплъщенията на змея в българските приказки; Михал Шедлецки, който разглежда облика на Балканите в поетичния пътепис „Точно по пладне“ на Агата Ставска; Петя Цонева, която обсъжда еко-превода в книгите на Даян Акерман и Капка Касабова.

В публикацията не липсваха и размислите върху непосредствените полско-български културни отношения: Мариола Валчак-Миколайчакова публикува своите преживявания, свързани с превода на българската легенда „Рамадан-беговите сарай“ от Антон Страшимиров; Станка Бонова и Виргиния Мирославска направиха съпоставителен анализ на пожеланията на полски и български език в социолингвистична перспектива; Димитрина Хамзе представи рецепцията на женската красота в полската и българската паремиология. Броят завърши с обширната студия на Маргрета Григорова, която показва полско-българските межкултурни връзки в контекста на живота и творчеството на Ванда Смоховска-Петрова и нейната дъщеря, Алина Петрова-Вашилевич.

Заслужава внимание ключовата роля, която изигра проф. Ярослав Лавски, декан на Филологическия факултет на Университета в Бялисток, в организацията на конференцията и публикуването на монографичния брой на „Библиотекаж подляски“. Неговата ангажираност и визията му за научно сътрудничество между Полша и България положиха решаващите основи и доведоха до успеха на това начинание. Той инициира

целия цикъл конференции, а неговите усилия за изграждането на културни мостове допринесоха за плодотворен интелектуален и научен обмен.

От българска страна важна беше и дейността на проф. Маргрета Григорова от Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, която изигра ключова роля в координацията на дейностите. Нейното задълбочено познание на полската литература и култура и ангажираността ѝ в организацията на конференцията подпомогнаха развитието на академичното сътрудничество и разшириха неговия мащаб.

Финансовата подкрепа на Министерството на образованието и науката в рамките на програмата „Регионална инициатива за високи постижения“, реализирана във Филологическия факултет на Университета в Бялисток, позволи организирането на конференцията в хибридна форма, което значително увеличи броя на участниците. Финансирането допринесе за професионалната организация на събитието и осигуряването на подходящи технически условия, които гарантираха плавното протичане на заседанията.

С поглед напред, към бъдещето, можем да кажем, че както полските, така и българските изследователи планират нови научни форуми, както и разширяване на сътрудничеството с отваряне към нови академични институции и изследователи. Участието на Софийския университет, Пловдивския университет, Полската академия на науките и Ягелонския университет в това издание свидетелства за нарастващия интерес към тази международна инициатива.

Конференцията през 2022 г. и публикацията през 2024 г. не само задълбочиха досегашните отношения между Полша и България, но и създадоха нови научни възможности. Повишеният брой участници, автори на научни текстове и разнообразието на темите показва, че този научен проект разкрива голям потенциал, от който трябва да се възползваме.

Превод от полски: Марина Братанова